

Reaksjon på brudd ved gjennomføring av fengselsstraff, forvaring og strafferettslige særreaksjoner

Strgjfl. § 40. Reaksjon på brudd ved gjennomføring av fengselsstraff, forvaring og strafferettslige særreaksjoner.

Kriminalomsorgen kan ilegge reaksjon etter denne bestemmelse dersom innsatte forsettlig eller uaktsomt har brutt reglene for ro, orden og disiplin eller forutsetninger og vilkår fastsatt i eller i medhold av denne loven. Dette omfatter brudd som er begått under midlertidig fravær fra fengsel eller under transport til og fra fengsel. Reaksjon kan også besluttes overfor den som har medvirket til brudd.

Følgende reaksjoner kan anvendes

- a) skriftlig irettesettelse,
- b) tap av dagpenger i en bestemt periode,
- c) tap av begunstigelse,
- d) utelukkelse fra fritidsfellesskapet eller andre aktiviteter i fritiden for et tidsrom av inntil 20 dager for brudd som utmåles i samme reaksjonssak, eller
- e) tap av adgang til permisjon for et tidsrom av inntil fire måneder.

Domfelte som gjennomfører straff utenfor fengsel etter § 16 kan, hvis ikke tilbakeføring til fengsel besluttes etter § 14 fjerde ledd, gis skriftlig irettesettelse. Dersom domfelte som følge av brudd er eller vil bli overført til fengsel, skal reaksjoner bare besluttes dersom domfelte har unndratt seg gjennomføringen av straffen.

Dersom innsatte har begått flere brudd, skal kriminalomsorgen beslutte en felles reaksjon. Tap av en begunstigelse kan besluttes i tillegg til en reaksjon etter annet ledd bokstavene a, b, d og e. Alternativt kan kriminalomsorgen beslutte tap av to begunstigelser. Reaksjon skal ikke besluttes dersom innsatte som følge av bruddet er eller vil bli overført til mer restriktivt fengsel, med mindre innsatte har unndratt seg gjennomføringen.

Reaksjonen kan gjøres betinget med en prøvetid på inntil tre måneder. Dersom innsatte i prøvetiden gjør seg skyldig i nytt brudd, avbrytes prøvetiden. I disse tilfelle skal kriminalomsorgen beslutte en ny felles reaksjon.

Dersom helsemessige eller andre særlige grunner taler for det, kan en reaksjon avbrytes eller helt eller delvis ettergis. Hvis gjennomføringen av en avbrutt reaksjon ikke er iverksatt på nytt innen tre måneder, er reaksjonen ettergitt.

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt unnlater å etterkomme pålegg som nevnt i straffeprosessloven § 461 første ledd, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder. Fengselsstraff under 14 dager kan idømmes. Første punktum gjelder ikke unnlatt oppmøte til samfunnsstraff som behandles etter bestemmelsene om brudd, jf. § 58.

Dersom det er av betydning for fornærmede i straffesaken eller dennes etterlatte å få kjennskap til at domfelte unndrar seg gjennomføringen av fengselsstraff, forvaring eller strafferettslige særreaksjoner, skal kriminalomsorgen så snart som mulig varsle fornærmede eller dennes etterlatte om unndragelsen.

Endret ved lover 21 des 2005 nr. 131 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 29 juni 2007 nr. 83 (ikr. 1 nov 2007

iflg. res. 12 okt 2007 nr. 1138), 29 juni 2007 nr. 84 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 12 okt 2007 nr. 1139), 14 juni 2013 nr. 44. Endres ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015). Endres ved lov 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

Forskriften § 3-37. Reaksjon på brudd ved gjennomføring av fengselsstraff og strafferettslige særreaksjoner. Tap av dagpenger og tap av begunstigelse

Tap av dagpenger kan ilegges for en periode av inntil 14 dager og gjelder kun tap av dagpenger som ikke er opptjent på reaksjonstidspunktet. Den dagpengesatsen innsatte ellers tilstås, skal reduseres med inntil 50% i reaksjonsperioden.

Følgende tap av begunstigelse kan ilegges (uttømmende).

- Tillatelse til å se på fjernsyn på innsattes rom.
- Tillatelse til å ha privat datautstyr på innsattes rom.
- Tillatelse til å ha tillitsjobb i eller utenfor fengselets område.
- Tillatelse til å foreta innkjøp utover nødvendige artikler.
- Tillatelse til å drive hobbyvirksomhet.

Tapet kan gjelde inntil videre eller for et bestemt tidsrom, men ikke utover 20 dager. Tidsbegrensningen gjelder ikke tap av tillatelse til å ha tillitsjobb.

Forskriften § 3-38. Reaksjon på brudd. Uttalelsesrett. Forsøk. Gjentakelse

Innsatte skal gis anledning til å uttale seg og det skal skrives avhørsrapport før reaksjon ilegges.

Forsøk medfører mildere reaksjon enn gjennomført brudd.

Dersom innsatte har begått flere nye brudd på reaksjonstidspunktet som ikke allerede er møtt med reaksjon, skal bruddene tas opp til felles behandling i én reaksjonssak dersom ikke tidsmessige hensyn taler mot. At innsatte har begått flere brudd, skal gjenspeiles i den felles utmåling som foretas.

Forskriften § 3-39. Reaksjon på brudd. Betinget reaksjon. Iverksettelse. Oppsettende virkning

En reaksjon kan gjøres betinget med en prøvetid på inntil 3 måneder dersom det etter en totalvurdering anses hensiktsmessig at gjennomføringen av reaksjonen utsettes.

En ilagt ubetinget reaksjon kan senere omgjøres til en betinget reaksjon i særlige tilfeller.

Ilagt reaksjon skal som hovedregel ikke iverksettes før klagefristen er ute. En klage har oppsettende virkning unntatt i tilfeller der lokalt eller regionalt nivå bestemmer at en klage ikke skal ha slik oppsettende virkning.

40.1 Innledende bestemmelser

Formålet med reaksjonssystemet er blant annet å sikre ro, orden og disiplin og å markere grensene for akseptabel opptreden under straffegjennomføringen, samt å forebygge uønsket atferd i fengsel (herunder forvaringsanstalt) og å forebygge ny kriminalitet.

Reglene om reaksjon på brudd er ikke til hinder for at det enkelte fengsel utarbeider lokale belønningssystemer som kan bidra til å redusere hyppigheten av brudd. Tap av innvilgede goder som ikke anses som en begunstigelse, kan være et alternativ til reaksjon på brudd.

I tillegg til reaksjon eller som alternativ til reaksjon bør det enkelte fengsel vurdere å etablere samtaleformer, atferdsavtaler eller annet tilsvarende med frivillig deltagelse fra impliserte for å søke å løse konflikter. Det skal delta minst én tilsatt i slike samtaler.

Reaksjonene skal ikke være mer inngripende enn nødvendig for å nå tiltakets formål, og mulige utilsiktede følger av reaksjonen skal søkes redusert i størst mulig grad.

Reaksjon på brudd skal søkes tilpasset innholdet i straffegjennomføringen for øvrig - særlig igangsatte prosesser knyttet til fremtidsplanlegging, deltagelse i programvirksomhet og progresjon.

Vedtak om reaksjon på brudd er enkeltvedtak i forvaltningslovens forstand. Det vises til "Veiledning om saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven og straffegjennomføringsloven § 7".

40.2 Rapport og avhør. Analyseresultat

Det skal skrives rapport av en eller flere tilsatte i den enkelte reaksjonssak.

Det skal som hovedregel foreligge endelig analyseresultat fra urinprøve, utåndingsprøve eller blodprøve eller fra andre undersøkelser før reaksjon ilegges for inntak av rusmidler, bedøvelsesmidler, hormonpreparater eller andre kjemiske stoffer som ikke er lovlig foreskrevet. Reaksjon kan ilegges selv om slikt endelig analyseresultat ikke foreligger dersom tidsmessige hensyn taler for det. Det er en forutsetning at innsatte åpenbart er påvirket av rusmidler, m.m. som nevnt og gir en uforbeholden tilståelse, samt at han er iaktatt av minst 2 tilsatte uavhengig av hverandre.

40.3 Grunnvilkår for å ilegge reaksjon på brudd

40.3.1 Om selve handlingen (skyldkrav)

Innsatte må forsettlig eller ved grov eller simpel uaktsomhet ha brutt gjeldende regler for ro, orden og disiplin (disiplinærbrudd) eller fastsatte vilkår. Reaksjon på brudd kan følgelig ilegges der innsatte med vitende og vilje har brutt gjeldende regler. Det samme gjelder der innsatte måtte eller burde forstått at han brøt slike regler og derfor kan klandres for dette. Dersom handlingen antas å være utløst av åpenbare og alvorlige psykiske problemer, skal det utvises varsomhet før reaksjon på brudd ilegges.

Dersom flere innsatte står bak et forhold, skal skyldspørsmålet avklares for den enkelte.

40.3.2 Om krav til sannsynlighet for at en handling er begått av en spesiell innsatt (bevisbyrde)

Det er i utgangspunktet tilstrekkelig for å ilegge en reaksjon at det objektivt sett foreligger alminnelig sannsynlighetsovervekt for at en innsatt har begått en handling som kvalifiserer til en reaksjon (mer enn 50 %), slik at det mest sannsynlige hendelsesforløp legges til grunn. Hendelsesforløpet må kunne dokumenteres i konkrete, objektive omstendigheter.

Dersom det i en konkret sak er påstand mot påstand og det ikke finnes tilleggsmomenter som gjør den ene påstanden mer sannsynlig enn den andre, skal det ikke ilegges reaksjon.

40.4 Øvrig

Reaksjon kan vedtas for brudd som er begått under opphold i fengsel eller under midlertidig fravær fra fengsel, eller under transport til og fra et fengsel etter at straffegjennomføring er påbegynt. Med "midlertidig fravær" forstås permisjon, fremstilling, avbrudd og ulovlig fravær fra fengselet. Avbrudd i straffegjennomføringen regnes som midlertidig fravær selv om innsatte ikke gjennomfører straff i denne perioden og brudd på avbruddsvilkår kan møtes med reaksjon, og ved brudd kan politiet anmodes om å pågripe innsatte for gjeninnsettelse.

Det skal ikke ilegges reaksjon på brudd når domfelte gjennomfører straff i institusjon i medhold av straffegjennomføringsloven § 12. Ved brudd bør det vurderes om domfelte skal tilbakeføres til fengsel, fortrinnsvis etter initiativ fra vedkommende institusjon. Dersom domfelte forsettlig unndrar seg straffegjennomføringen, gjelder avsnittet *Særlig om unndragelse av straffegjennomføringen. Straff eller reaksjon.*

Der domfelte gjennomfører straff i sykehus i medhold av straffegjennomføringsloven § 13, skal det som hovedregel ikke ilegges reaksjon etter straffegjennomføringsloven ved brudd, men helt unntaksvis kan det ilegges reaksjon ved særlige grove forhold, særlig ved ellers straffbare forhold der anmeldelse ikke anses hensiktsmessig. Dersom domfelte forsettlig unndrar seg straffegjennomføringen, gjelder punkt d) i avsnittet *Straffbare handlinger: Særlig om unndragelse av straffegjennomføring. Straff eller reaksjon.*

40.5 Vurderingsmomenter

I vurderingen av om reaksjon skal ilegges, og ved vurderingen av hva slags reaksjon som skal velges, skal det ses hen til alvorligheten av det brudd som har funnet sted, og til hvilke konsekvenser reaksjonen får for den innsatte.

I valget mellom de ulike reaksjonsformer og utmålingsnivå, skal det også sees hen til den til enhver tid gjeldende praksis og gjeldende retningslinjer. Hensyn til forutberegnelighet og likebehandling skal tillegges stor vekt, samtidig som individuelle forhold kan gi differensierte reaksjoner. Innenfor disse rammer skal det foretas en skjønnsmessig helhetsvurdering av de konkrete omstendighetene i saken, som for eksempel handlingens objektive grovhet, om det er begått ett eller flere brudd, antatt preventiv virkning, samt om innsatte er ilagt disiplinærreaksjon for lignende forhold tidligere. Det skal ses hen til innsattes subjektive skyld og personlige forhold for øvrig - herunder hans psykiske og fysiske helsetilstand, personlige forutsetninger og omsorgsforpliktelser overfor barn. Ved særlig behov bør det innhentes faguttalelser om innsattes helsetilstand. Ved valg av reaksjonsform kan også type fengsel og lokale forhold i fengselet ellers tillegges vekt. Det skal videre tas hensyn til hvilke andre tiltak som eventuelt er truffet overfor den innsatte i anledning forholdet.

40.6 Fradrag i utmålingen der innsatte har vært utelukket fra fellesskapet i medhold av straffegjennomføringsloven §§ 37 eller 39

Fradrag gis kun dersom utelukkelsen fra fellesskapet og reaksjonen springer ut av samme forhold.

Ved etterfølgende reaksjon i medhold av straffegjennomføringsloven § 40, bokstav c skal 1 dag med hel utelukkelse fra fellesskapet tilsvare 3 dager med tap av begunstigingelse.

Ved etterfølgende reaksjon i medhold av straffegjennomføringsloven § 40, bokstav d skal 1 dag med hel utelukkelse fra fellesskapet tilsvare 2 dagers utelukkelse fra fritidsfellesskap. 1 dags delvis utelukkelse fra fellesskapet tilsvarer 1 dags øvrig innskrenkning i fritidsfellesskapet.

Ved etterfølgende reaksjon i medhold av straffegjennomføringsloven § 40, bokstav e skal det, ved fastsettelsen av lengden på tapet av adgang til permisjon tas tilbørlig hensyn til utelukkelsen fra fellesskapet etter straffegjennomføringsloven § 37 og § 39.

Det skal ellers gis fradrag etter en skjønnsmessig beregning med utgangspunkt i nevnte retningslinjer når innsatte har vært delvis utelukket fra fellesskapet etter straffegjennomføringsloven § 37 eller § 39 og ilegges etterfølgende reaksjon i medhold av straffegjennomføringsloven § 40, bokstav c og e.

Ved ileggelse av flere reaksjoner, jf. straffegjennomføringsloven § 40, fjerde ledd, gis fradrag i den reaksjonen som anses strengest slik at resultatet blir gunstigst mulig for innsatte.

40.7 Forsøk og medvirkning

Forsøk medfører mildere reaksjon enn gjennomført brudd. Forsøk innebærer at bruddet er påbegynt, men ikke fullført. Et brudd er gjennomført når følgen av bruddet har inntrådt. Forberedelse til brudd, som for eksempel planlegging, medfører ikke reaksjon. Det skal heller ikke ilegges reaksjon når innsatte tilbaketrer fra et påbegynt forsøk på brudd.

Medvirkning kan medføre reaksjon. I valg av reaksjonsform og omfang vektlegges særlig graden og omfanget av medvirkningen. Også psykisk medvirkning kan medføre reaksjon.

40.8 Til de ulike reaksjonsformer, som er uttømmende angitt i straffegjennomføringsloven

a) Skriftlig irettesettelse

Reaksjonen kan anvendes ved alle typer brudd.

Ved bagatellmessige førstegangsbrudd bør det vurderes om det er tilstrekkelig å gi en muntlig advarsel der det redegjøres for følgende av fortsatt uønsket atferd. Slik advarsel gis på stedet av vedkommende tilsatt, eller i ettertid av leder av fengsel.

b) Tap av dagpenger i en bestemt periode

Reaksjonen anvendes hovedsakelig ved forsettlig eller grovt uaktsomt skadeverk, men kan unntaksvis benyttes i tilfeller der andre reaksjonsformer ikke anses hensiktsmessige. Med 14 dager menes 14 kalenderdager.

c) Tap av begunstigelse

Reaksjonen kan anvendes ved alle typer brudd. 20 dagers begrensningen gjelder i alle tilfeller. Det skal spesifiseres hvilke begunstigelser innsatte blir fratatt.

d) Utelukking fra fritidsfellesskap eller andre aktiviteter i fritiden for et fastsatt tidsrom av inntil 20 dager

Reaksjonen kan anvendes ved alle typer brudd.

Reaksjonen kan gjelde utelukkning fra en eller flere enkeltstående fritidsaktiviteter - herunder deltagelse i fellesskapsaktiviteter i fengselet som for eksempel tilstedeværelse i aktivitetsbygg - eller full utelukkning fra fritidsfellesskap ved at innsatte i fritiden utelukkes fra alle former for fellesskap med medinnsatte. Dersom fullstendig utelukkning fra fritidsfellesskap med medinnsatte anses uhensiktsmessig eller for inngripende, bør det vurderes å ilegge innskrenkning i fritidsfellesskapet. Utelukkning fra fritidsfellesskap innebærer ikke at innsatte automatisk skal ha individuell lufting, og innsatte skal gis vanlig adgang til kontakt med tilsatte.

e) Tap av adgang til permisjon for et tidsrom av inntil 4 -fire- måneder

Reaksjonen kan bare anvendes overfor innsatte som gjennomfører straff.

Reaksjonen anvendes som hovedregel ved brudd i form av rømning eller unnvikelse fra fengsel eller under fremstilling, uteblivelse etter permisjon/avbrudd/frigang eller brudd på vilkår gitt i forbindelse med nevnte utgangsformer. Dersom innsatte forsettlig unndrar seg straffgjennomføringen, gjelder avsnittet *Særlig om unndragelse av straffgjennomføringen. Straff eller reaksjon.*

Reaksjonen kan også ilegges ved mer alvorlige brudd og i gjentakelsestilfeller der reaksjon etter bokstav a til d ikke antas å ha ønsket preventiv effekt.

Reaksjonen kan innebære inndragelse av en enkeltstående permisjon eller alle eller en viss type permisjon for en kortere eller lengre periode, men ikke utover et tidsrom av inntil 4 måneder.

Tap av permisjonsadgang innebærer en forholdsmessig reduksjon i det antall permisjonsdøgn innsatte tilstår per år i medhold av straffgjennomføringsloven § 33. Se retningslinjene punkt 3.36.

Dersom det foreligger særlige og vektige grunner, er denne reaksjonen ikke til hinder for at innsatte innvilges en enkeltstående permisjon dersom vilkårene for slik permisjon ellers foreligger.

40.9 Brudd der straff gjennomføres utenfor fengsel i medhold av straffgjennomføringsloven § 16

Se straffgjennomføringsloven § 14, fjerde ledd angående tilbakeføring til fengsel.

Dersom domfelte bryter vilkår fastsatt med hjemmel i straffgjennomføringsloven § 16, tredje ledd, kan det i stedet for tilbakeføring til fengsel ilegges skriftlig irettesettelse dersom bruddene anses å være av bagatellmessig og unnskyldelig art. Terskelen for å gi slik skriftlig irettesettelse skal være lav. Det kan ikke ilegges reaksjon etter straffgjennomføringsloven § 40, annet ledd bokstav b, c, d eller e. I vurderingen av om bruddet anses å være av bagatellmessig og unnskyldelig art, ses det blant annet hen til bruddets art, bakgrunnen for bruddet og om domfelte har begått brudd tidligere - særlig likeartet brudd.

Når domfelte er tilbakeført til fengsel i medhold av straffgjennomføringsloven § 14, fjerde ledd som følge av at han har unndratt seg gjennomføringen, kan reaksjon etter

straffegjennomføringsloven § 40, annet ledd bokstav b, c, d og e ilegges i tillegg til beslutningen om tilbakeføring.

Ved brudd på forutsetninger eller vilkår fastsatt i medhold av straffegjennomføringsloven § 16, tredje ledd skal det ikke fastsettes reaksjon i tillegg til beslutning om tilbakeføring til fengsel.

40.10 Reaksjon der innsatte har begått flere brudd. Gjentakelse

Dersom innsatte har begått flere brudd på reaksjonstidspunktet, skal bruddene tas opp til felles behandling i én reaksjonssak dersom ikke tidsmessige hensyn taler mot, og det skal i utgangspunktet ilegges kun én reaksjon uavhengig av antall brudd. Det kan imidlertid ilegges tap av én begunstigelse i forening med én reaksjon etter straffegjennomføringsloven § 40, annet ledd bokstav a, b, d eller e, eller det kan alene ilegges to tap av begunstigelser i samme reaksjonssak. For øvrig er det ikke adgang til å kombinere forskjellige reaksjoner.

At innsatte har begått flere brudd, skal gjenspeiles i den felles utmåling som foretas.

Dersom innsatte begår nye brudd før allerede ilagt reaksjon for brudd på tidligere forhold er gjennomført, skal det som hovedregel ilegges en ny reaksjon for det nye forholdet. Dersom det nye forholdet er av samme art som det forrige, bør dette gjenspeiles i skjerpende retning ved utmålingen av den reaksjonen som skal ilegges for det nye forholdet.

Den ilagte reaksjonen må som hovedregel være endelig avgjort for å kunne tillegges vekt i skjerpende retning ved utmålingen av den reaksjonen som skal ilegges for det nye forholdet, dvs. at klagefristen må være utløpt, eller klagebehandlingen avsluttet. Unntak gjelder dersom det er klart at den allerede ilagte reaksjonen ikke vil bli påklaget. Dette er ikke å anse som ”flere brudd på reaksjonstidspunktet”, jf. ovenfor. Disse bruddene skal derfor ikke tas opp til felles behandling i én reaksjonssak. I stedet utsettes utmålingen av den nye reaksjonen til den allerede ilagte reaksjonen er endelig.

Dersom flere reaksjoner samlet innebærer tap av dagpenger utover 14 dager, tap av begunstigelse utover 20 dager, tap av fritidsfelleskap utover 20 dager eller tap av adgangen til permisjon utover 4 måneder, skal det vurderes om gjennomføringen av reaksjonen skal deles opp i flere perioder slik at utilsiktede følger av gjennomføringen av reaksjonene reduseres i størst mulig grad.

Dersom det anses hensiktsmessig, kan det alternativt ilegges én samlet reaksjon for det opprinnelige og det nye forholdet. Dette gjelder selv om det eller de nye bruddene er av en annen art enn det som førte til den allerede ilagte reaksjonen. Den opprinnelige reaksjonen skal derfor ikke iverksettes som opprinnelig fastsatt. At innsatte har begått flere brudd, skal gjenspeiles i den nye felles reaksjonen som ilegges, og gjentakelse av forhold av samme art skal tillegges vekt i skjerpende retning.

Gjentagelse er generelt et moment som bør tillegges vekt i skjerpende retning, forutsatt at forholdene er begått under gjennomføring av én dom eller flere dommer i sammenheng, herunder varetekt, og uansett om forholdene er begått i fengsel eller under midlertidig fravær. Det skal legges vekt på når det forrige forholdet ble begått og det forrige forholdets art.

Det vises for øvrig til straffegjennomføringsloven § 42, femte ledd.

40.11 Overføring til annet fengsel som følge av brudd

Overføring til annet fengsel i medhold av straffegjennomføringsloven § 14 er ikke å anse som en reaksjon på brudd.

Dersom innsatte er overført eller vil bli overført til et mer restriktivt fengsel som en direkte følge av bruddet, skal det som hovedregel ikke ilegges reaksjon på brudd fordi tilbakeføring/overføring til et strengere fengselsregime anses som et tilstrekkelig tiltak i seg selv.

Dersom innsatte har unndratt seg straffegjennomføringen, kan det ilegges reaksjon i tillegg til overføring til et mer restriktivt fengsel. Med unndragelse menes her rømning fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå, unnvikelse fra fengsel med lavere sikkerhetsnivå eller fra fremstilling og uteblivelse etter permisjon eller avbrudd. Overføringen skal gjennomføres umiddelbart, og reaksjonen iverksettes normalt i det fengsel innsatte er blitt overført til. For øvrig vises det til bestemmelsene i avsnittet *Straffbare handlinger, punkt d) Særlig om unndragelse av straffegjennomføring. Straff eller reaksjon.*

Dersom innsatte overføres til fengsel med samme kontroll og sikkerhetsnivå som en følge av bruddet, kan reaksjon ilegges uansett type brudd. Dersom overføringen i seg selv antas å innebære en tilstrekkelig konsekvens, bør det imidlertid utvises varsomhet med å ilagge reaksjon.

40.12 Betinget reaksjon

Betinget reaksjon vil for eksempel kunne være aktuelt der skriftlig irettesettelse vil være en for mild reaksjon, og det fremstår som unødvendig av preventive grunner å gjennomføre reaksjon etter bokstav b - e.

I vurderingen vektlegges foruten momentene nevnt i avsnittet *Vurderingsmomenter*, særlig om det antas formålstjenlig å gi innsatte en mulighet til å vise at bruddet var en mindre alvorlig engangsforeteelse som ikke vil gjenta seg. Videre kan det vektlegges at innsatte har vist tegn til forbedring eller har vist en generelt positiv utvikling etter bruddet.

Betinget reaksjon kan også unntaksvis ilegges der saksbehandlingen har vært særlig lang uten at dette kan lastes innsatte. Dette skal alltid vurderes når det har gått mer enn 3 måneder siden bruddet opphørte uten at reaksjon er ilagt, forutsatt at innsatte ikke kan lastes.

En ilagt ubetinget reaksjon kan senere omgjøres til en betinget reaksjon i særlige tilfeller. Momentene over har tilsvarende relevans, samt om det har gått lang tid mellom vedtaksdato og iverksettelse uten at innsatte kan lastes, og ettergivelse ikke anses tilstrekkelig egnet. Slik omgjøring skal alltid vurderes når det har gått 3 måneder fra vedtaksdato uten at reaksjonen er iverksatt.

Prøvetiden regnes fra vedtaksdato. Dersom en reaksjon omgjøres til betinget reaksjon på et senere tidspunkt, regnes prøvetiden fra omgjøringsdatoen.

Begår innsatte et eller flere nye brudd i prøvetiden, avbrytes prøvetiden umiddelbart, og det skal ilegges en ny felles reaksjon for det opprinnelige og det nye forholdet. Dette gjelder selv om det eller de nye bruddene er av en annen art enn det som førte til den betingede

reaksjonen. Den opprinnelige reaksjonen skal derfor ikke iverksettes som opprinnelig fastsatt. Grovheten og det totale omfang av de brudd som er begått skal gjenspeiles i den nye felles reaksjonen som ilegges.

40.13 Avbrudd eller ettergivelse av ilagt reaksjon

En iverksatt reaksjon skal avbrytes dersom helsemessige grunner taler for det, og kan ellers avbrytes dersom andre særlige grunner tilsier det, for eksempel dersom det i den aktuelle perioden er særlig viktig for innsatte å inneha den aktuelle begunstigelsen, ha utgang fra fengselet eller motta full dagpengesats.

Alternativt kan en ilagt reaksjon ettergis helt eller delvis dersom helsemessige eller andre særlige grunner taler for det. Dette bør særlig vurderes der det har gått lang tid fra det aktuelle forholdet ble begått til iverksettelse av reaksjonen, uten at dette kan lastes innsatte, og forutsatt at straffegjennomføringen har forløpt uten anmerkninger etter det aktuelle forholdet. Ettergivelse skal - med de samme forutsetninger - vurderes når det har gått mer enn 3 måneder fra bruddet opphørte uten at reaksjonen er iverksatt.

Dersom en reaksjon ettergis helt eller delvis, herunder som følge av at gjennomføringen av en avbrutt reaksjon ikke er iverksatt på nytt innen 3 måneder fra avbruddsdatoen, skal reaksjonen ikke vektlegges i skjerpene retning ved eventuell ileggelse av ny reaksjon på et senere tidspunkt for nytt brudd.

40.14 Underretning. Reaksjonsprotokoll

Bestemmelsen gjelder ikke muntlig advarsel, som kun registreres i saken.

Vedtak om reaksjon på brudd føres i egen protokoll med opplysning om det forhold som har ført til reaksjon, valg av reaksjon og utmålingsnivå.

Regionalt nivå skal uten ugrunnet opphold underrettes om alle tilfeller av reaksjon etter bokstav a - e.

40.15 Iverksettelse

Det vises til "Veiledning om saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven og straffegjennomføringsloven § 7".

Klage over vedtak om reaksjon på brudd skal som hovedregel gis oppsettende virkning. Unntak gjelder hvis det er grunn til å tro at en begjæring om oppsettende virkning reelt er begrunnet med et ønske om å trenere iverksettelsen, særlig dersom slik trening vil kunne umuliggjøre gjennomføring av reaksjonen, for eksempel på grunn av kort tid til løslatelse, og i tilfeller der det synes åpenbart at klagen ikke vil føre frem.

Dersom det er klart at et vedtak ikke vil påklages, bør reaksjonen iverksettes så raskt som mulig etter ileggelsen.

For øvrig skal saker om reaksjon på brudd behandles så raskt som mulig uten ugrunnet opphold og skal, der det er praktisk gjennomførbart, iverksettes umiddelbart etter at klagefristen er ute.

Reaksjon skal ilegges og gjennomføres under innsattes ordinære straffegjennomføring. Dersom brudd begås umiddelbart før løslatelse skal skje, kan det ilegges skriftlig irettesettelse dersom annen reaksjon ikke er praktisk gjennomførbart. Straffbare forhold anmeldes i henhold til gjeldende regler og retningslinjer. For øvrig vises det til straffegjennomføringsloven § 42, femte ledd - retningslinjene punkt 3.45.2 - som innebærer at innsatte kan nektes løslatelse selv om to tredjedeler av straffen er gjennomført dersom, atferd under gjennomføringen av straffen tilsier det.

40.16 Straffbare handlinger

a) Hovedregler

Hovedregelen er at brudd som består i en straffbar handling, skal anmeldes til politiet. Politi/påtalemyndighet kan ved behov kontaktes med anmodning om en påtalemessig forhåndsvurdering av saken.

Unntak fra hovedregelen kan gjøres i særlige tilfeller der det er spesielt viktig med en umiddelbar reaksjon etter retningslinjene nedenfor, slik at reaksjon på brudd ilegges alene. Mindre alvorlige straffbare handlinger ellers kan alene møtes med reaksjon etter straffegjennomføringsloven og forskriften i stedet for politianmeldelse i henhold til retningslinjene nedenfor.

Ved anmeldelse skal det som hovedregel ikke ilegges reaksjon på brudd i medhold av straffegjennomføringsloven. Se for øvrig straffegjennomføringsloven § 37 og § 39 om forebyggende tiltak som kan anvendes i tillegg til en eventuell anmeldelse.

Anmeldelser skal inngis til politiet av leder av fengsel.

b) Retningslinjer for praktisering av regelverket

Alvorlige voldshandlinger, alvorlige trusler og omfattende skadeverk skal normalt alltid møtes med politianmeldelse.

Mindre alvorlige, trussellignende uttalelser som er fremsatt i pressede situasjoner, bør søkes løst på stedet ved dialog og ved reaksjon på brudd etter straffegjennomføringsloven. Mindre skadeverk bør møtes med reaksjon på brudd.

I ekstraordinære unntakstilfeller der det er særlig viktig med en umiddelbar reaksjon, kan anmeldelse til tross for disse retningslinjene erstattes av reaksjon på brudd, dersom forebyggende tiltak etter straffegjennomføringsloven § 37 og § 39 sammen med etterfølgende anmeldelse, ikke anses egnet.

c) Særlig om narkotika

Bruk av narkotika som er konstatert gjennom positiv urinprøve, skal møtes med reaksjon. Dersom bruken skjer umiddelbart før løslatelse skal skje, kan bruken anmeldes til politiet dersom annen reaksjon ikke er praktisk gjennomførbart.

Besittelse, omsetning og/eller innsmugling av narkotika anmeldes til politiet. Det kan unntaksvis gis reaksjon på brudd i tilfelle der det er særlig viktig med en umiddelbar reaksjon. Besittelse av små mengder narkotika som åpenbart er til eget personlig bruk, kan etter en konkret vurdering alene møtes med reaksjon.

Narkotika som blir funnet i fengslene skal alltid - uansett mengde - oversendes til det stedlige politikammer eller politidistrikt med en kort rapport om omstendighetene omkring funnet. Det skal opplyses om forholdet har medført reaksjon eller vedlegges anmeldelse for forholdet.

Blir det funnet gjenstander som antas å ha vært brukt som narkotikahjelpemiddel (sprøyter, piper, siler, etc.), kan det reises bruddsak som følge av ulovlig besittelse av gjenstanden. Ved slike funn skal det tas kontakt med politiet med forespørsel om gjenstandene skal oversendes eller destrueres i fengselet.

Retningslinjene i dette punkt gjelder tilsvarende for andre rusmidler, bedøvelsesmidler, hormonpreparater, eller andre kjemiske stoffer omfattet av straffelovgivningen og som ikke er lovlig foreskrevet.

d) Særlig om unndragelse av straffgjennomføring. Straff eller reaksjon

Med å unndra seg gjennomføringen av fengselsstraff, forvaring eller strafferettslig særreaksjon menes tilfeller der innsatte rømmer fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå, sykehus eller institusjon, unnviker fra fengsel med lavere sikkerhetsnivå eller overgangsfengsel, unnviker fra fremstilling med tjenestemann eller uteblir etter endt permisjon eller straffavbrudd. Det kreves at unndragelsen er foretatt med vitende og vilje (forsettlig).

Leder av fengsel begjærer offentlig påtale for overtredelse av straffgjennomføringsloven § 40, sjuende ledd. Begjæringen rettes til det aktuelle politikammer eller politidistrikt for videre behandling. Beslutning om å begjære offentlig påtale kan ikke påklages til regionalt nivå.

Slik påtale skal ikke begjæres i de mindre alvorlige unndragelsestilfellene. I vurderingen av om offentlig påtale skal begjæres eller om reaksjon etter straffgjennomføringsloven § 40 er tilstrekkelig, gjelder følgende retningslinjer:

Rømning fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå, sykehus eller institusjon og unnvikelse fra fremstilling fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå skal som hovedregel medføre offentlig påtale, selv om unndragelsen er av kort varighet og innsatte selv melder seg for fengselet eller politiet. Ved rømning fra sykehus eller institusjon kan det - dersom det foreligger særlig formildende omstendigheter – unnlates å begjære offentlig påtale, normalt under forutsetning av at domfelte tilbakeføres til fengsel av sikkerhetsmessige årsaker.

Unnvikelse fra fengsel med lavere sikkerhetsnivå eller overgangsbolig eller uteblivelse etter endt permisjon eller straffavbrudd fra fengsel uavhengig av kategori, skal kun møtes med offentlig påtale dersom unnvikelsen er av alvorlig karakter. I vurderingen skal det særlig legges vekt på fraværets lengde, om innsatte selv kommer tilbake til fengselet eller melder seg for politiet. Det skal også legges vekt på bakgrunnen for unnvikelsen.

Det skal ikke ilegges reaksjon på brudd i tillegg til begjæring om offentlig påtale, men domfelte kan overføres til mer restriktivt fengsel etter tilbakekomst, jf. straffgjennomføringsloven § 14.

Er det i forbindelse med selve unndragelsen eller under det ulovlige fraværet begått straffbare handlinger, skal disse forhold normalt anmeldes.

Når straffegjennomføringsloven § 40 siste ledd leses i sammenheng med § 52, kan det se ut som om også rømning fra varetekt er gjort straffbart. Det presiseres at § 52 på dette punkt må undergis en innskrenkende fortolkning, da det ikke har vært meningen å regulere dette spørsmålet gjennom henvisningen i § 52 til andre paragrafer i straffegjennomføringsloven. Rømning fra varetekt er ut fra dagens regelverk ikke straffbart.